

ΤΑ «ΑΥΘΟΡΜΗΤΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ» ΚΙ Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ ΠΟΥ ΠΕΤΑΕΙ

ΠΩΣ ΝΑ ΕΝΤΟΠΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Όποιος και όποια έχει συμμετάσχει ποτέ σε διοργάνωση διαδήλωσης, το ξέρει καλά: οι αυθόρμητες διαδηλώσεις χιλιάδων ανθρώπων απλούστατα δεν υπάρχουν. Η διοργάνωση μιας διαδήλωσης απαιτεί χιλιάδες εργατοώρες.

Η πρόσφατη διαδήλωση που διοργανώσαμε στις αρχές Μαΐου ήταν ένα τέτοιο παράδειγμα: συζητήσεις επί συζητήσεων για να αποφασίσουμε το θέμα της διαδήλωσης κι έπειτα για να πειστούμε και να νιώσουμε όλοι και όλες τη σημασία που έχει να κατέβουμε γι' αυτό στο δρόμο· τεχνικές και πολιτικές αποφάσεις για το πότε, το πού και το πώς της διαδήλωσης· τι θα λέει η αφίσα· τι θα λέει η προκήρυξη· πώς θα στηθεί η αφίσα κι η προκήρυξη· πώς θα φτιαχτεί το πανό· πώς θα τυπωθούν τα τρικάκια· πώς θα γίνει η αφισοκόλληση της πόλης· πώς θα βαφτούν τα προπαγανδιστικά σπρέι· πώς θα μοιραστούν οι προκηρύξεις· πώς θα φτιαχτεί ένα προπαγανδιστικό βίντεο και τι θα γραφτεί στο διαδίκτυο· πώς θα κάνουμε μια προπαγανδιστική διαδήλωση με τα μηχανάκια λίγες μέρες πριν· πώς θα κινητοποιήσουμε όλους τους φίλους και τις φίλες των διαφόρων ομάδων που απαρτίζουν το Athens Antifa· ποιος θα κάνει τι· και τέλος, πώς θα κατέβουμε στον δρόμο ώστε να κυλήσουν όλα ομαλά (και τι θα κάνουμε αν προκύψει κάποιο απρόοπτο).

Όλα αυτά δεν είναι παίξε-γέλασε. Αρκετές δεκάδες άνθρωποι πρέπει να δουλέψουν για αρκετές δεκάδες ώρες. Κι όμως, δεν αρκούν... Γιατί αυτό που δεν αναφέραμε είναι ότι αυτή η εργασία έχει ως προαπαιτούμενο ακόμη περισσότερη εργασία, την εργασία που απαιτείται ώστε να υπάρχει εν έτει 2023 ένα οργανωτικό σχήμα που να θέλει και να μπορεί να διοργανώσει μια αυτόνομη διαδήλωση: δηλαδή που να διαθέτει την απαραίτητη πολιτική συμφωνία, αλλά και τις δυνάμεις ώστε να την κάνει πράξη. Αυτό είναι κάτι που δεν γίνεται να φτιαχτεί έχοντας απλώς μια ιδέα για μια διαδήλωση – αντιθέτως, χρειάζεται πολλά χρόνια πολιτικής οργάνωσης.

Όπως φαντάζεστε, λοιπόν, άνθρωποι που έχουν στο νου τους τη δυσκολία τού να διοργανωθεί μια διαδήλωση λίγων εκατοντάδων ανθρώπων, δεν μπορούν να χωνέψουν με τίποτα την ευκολία με την οποία στήνονται κάθε τρεις και λίγο δήθεν αυθόρμητα, «μεγαλειώδη κινήματα» με τη συμμετοχή χιλιάδων κόσμου. Το τελευταίο τέτοιο κίνημα ήταν το κίνημα για τα Τέμπη. Τρίτη βράδυ έγινε το δυστύχημα, Τετάρτη μεσημεράκι είχαν ήδη βγει δεκάδες καλέσματα που οργάνωναν συγκέντρωση για τις δέκα και τις επόμενες, Τετάρτη απόγευμα χίλια και βάλε άτομα συγκεντρώθηκαν λες κι ήταν αυτόνομο στην άγνωστη ως τότε οδό Πετμεζά όπου βρίσκονταν τα γραφεία της επίσης άγνωστης ως τότε ιταλικής εταιρίας Hellenic Train. Η συνέχεια είναι γνωστή. Για περίπου δύο εβδομάδες «μαζικές διαδηλώσεις συντάραξαν τη χώρα».

Εκείνες τις εβδομάδες, όπου στεκόμασταν κι όπου βρισκόμασταν, δεχόμασταν την ερώτηση «κατέβηκες στην πορεία»; Ήταν εύκολο να πεις «όχι», αλλά δεν ήταν εύκολο να εξηγήσεις το γιατί. Γιατί, όπως θα δείτε και σε άλλες σελίδες αυτού του περιοδικού, το να εκφράσεις μια αυτόνομη γνώμη για τους ελληνικούς σιδηροδρόμους απαιτεί μπόλικη εργασία και αρκετές χιλιάδες λέξεις. Αντίθετα, αυτή η (καλοπροαίρετη πολλές φορές) ερώτηση χρειαζόταν τρεις. Και τελικά οι τρεις λέξεις, που έκρυβαν βέβαια πίσω τους δεκάδες γνώμες, κάλυψαν να κινητοποιήσουν αρκετές χιλιάδες κόσμου. Πώς έγινε αυτό το κατόρθωμα; Υποτίθεται... αυθόρμητα!

Δεν υπάρχει όμως τέτοιο πράγμα. Δεν υπάρχει διαδήλωση χωρίς διοργανωτές. Κι αν οι διοργανωτές δεν είναι εμφανείς, τότε συνήθως διοργανωτής είναι το ίδιο το κράτος. Με πρώτη ίσως εμφάνιση τις «μαθητικές καταλήψεις» του 1989-91 το ελληνικό κράτος έχει αποκτήσει μια τεχνογνωσία για το πώς να στήνει τέτοια μεγαλειώδη κινήματα. Τέτοια «αυθόρμητα» κινήματα έχουν υπάρξει πολλά τις δυο τελευταίες δεκαετίες, με emblematicότερα (αλλά όχι μοναδικά)¹ παραδείγματα το αντιπολεμικό κίνημα του 2003, το κίνημα των bloggers για τις φωτιές του 2007, τους Αγανακτισμένους του 2011, τη Νέα Σμύρνη του 2021 και τελευταία το κίνημα «Τέμπη».² Παρακάτω θα εξετάσουμε διάφορα από τα κοινά χαρακτηριστικά αυτών των «αυθόρμητων» κινήματων. Για να βεβαιωθούμε ότι δεν είναι και τόσο «αυθόρμητα». Και ότι τελικά είναι κρατικά οργανωμένα και κρατικά ωφέλιμα.

ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΚΑΛΕΣΜΑ ΠΟΥ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΠΟΙΟΣ ΤΟ ΕΚΑΝΕ

Πρώτο και καλύτερο χαρακτηριστικό τέτοιων διαδηλώσεων είναι το γεγονός ότι κανείς ποτέ δεν ξέρει **ποιος** έχει καλέσει τη διαδήλωση στ' αλήθεια.

• Το 2003, το κάλεσμα με το οποίο ξεκίνησαν τα μαζικά συλλαλητήρια ενάντια στον «πόλεμο του Μπους» ήταν «παγκόσμιο»· ό,τι κι αν σημαίνει αυτό. Δηλαδή έγιναν διαδηλώσεις σε 53 χώρες την ίδια μέρα – όσο κι αν δεν ακούγεται πολύ αυθόρμητο. Στην Ελλάδα αρμόδια ήταν η «Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο», μια υπογραφή-ομπρέλα που φτιάχτηκε για να διοργανώσει τα συλλαλητήρια και έσβησε μόλις έσβησαν κι αυτά.

• Τον Αύγουστο του 2007, μετά τις μεγάλες φωτιές στην Ηλεία, οι «βουβές συγκεντρώσεις» στο Σύνταγμα ξεκίνησαν με πρωτοβουλία κάποιων «ανώνυμων bloggers» που έκαναν post και repost μια φωτογραφία.

• Το καλοκαίρι του 2011, ήρθε το κίνημα των Αγανακτισμένων. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις της

Το κάλεσμα της διαδήλωσης του 2007 ήταν αυτή η φωτογραφία η οποία διαδόθηκε από μπλογκ σε μπλογκ.

δεκαετίας στη χώρα υποτίθεται πως ξεκίνησαν κάπως έτσι:

ήταν δύο Θεσσαλονικείς, που κόπιαραν το κίνημα των Ισπανών «Indignados» και έφτιαξαν στο Facebook τη σελίδα «Αγανακτισμένοι στον Λευκό Πύργο». Ακολούθησε το κάλεσμα «Αγανακτισμένοι στο Σύνταγμα, 25 Μαΐου» που έφτιαξαν δύο ή τρεις 17χρονοι ή 18χρονοι. Στην ιστοσελίδα το blog.gr εμφανίστηκαν οι μαθητές Νίκος Μ. και Γιώργος Χ. με θολές (!) φωτογραφίες, ενώ η εφημερίδα «Έθνος» ανέφερε κάποιον Άρη.³

Αυτό κι αν είναι αυθόρμητο!

• Το 2021, το αρχικό κάλεσμα του μεγαλειώδους συλλαλητηρίου της Νέας Σμύρνης διαχύθηκε ανώνυμα στο ίντερνετ. Το πρώτο ενυπόγραφο κάλεσμα για τη συγκέντρωση ήταν από το Panthers Club. Πριν καν γίνει η διαδήλωση, οι υπογράφωντες το κάλεσμα αναρωτιούνταν: «Ρε, τι σκατά έχει γίνει εδώ πέρα; -Γάμησε τα, αλλά τι να κάνουμε; Αφού εμείς καλούμε θα πάμε. Πάντως αυτό το πράγμα έχει ξεφύγει πλέον τελείως απ' τα χέρια μας».⁴

• Όσο για φέτος, τα είπαμε ήδη. Τρίτη βράδυ ατύχημα - Τετάρτη πρωί βουίζει το ίντερνετ για την «αυθόρμητη συγκέντρωση» που όλως τυχαίως συμφωνεί στο μέρος και την ώρα της συγκέντρωσης.

Βέβαια, μπορεί να μην ήξερε κανείς ποιος διοργανώνει αυτές τις διαδηλώσεις, αλλά με κάποιον μαγικό τρόπο όλοι ήξεραν ότι θα πραγματοποιηθούν. Μπορεί κανείς να μην ήξερε το πώς, αλλά όλοι ήξεραν το πού και το πότε. Και όλοι ήξεραν ότι «θα έχει κόσμος». Γιατί οι διαδηλώσεις είχαν γίνει viral πριν καν γίνουν.

ΤΟ ΣΠΡΩΞΙΜΟ ΑΠΟ ΤΑ ΜΗΝΤΙΑ

Αφού γίνει το αρχικό «αυθόρμητο» κάλεσμα, τα υπόλοιπα καλέσματα εμφανίζονται με το τσουβάλι. Αλλά δεν είναι μόνο τα καλέσματα. Τα μήντια, δηλαδή οι εφημερίδες, τα κανάλια και τα τελευταία χρόνια το ίντερνετ, έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διοργάνωση αυτών των «αυθόρμητων» διαδηλώσεων.

• Το 2003, τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια ήταν για μήνες ολόκληρους πρώτη είδηση. Μια μέρα πριν το πρώτο μεγάλο τέτοιο συλλαλητήριο, η τότε αγαπημένη εφημερίδα των θαμώνων των Εξαρχείων έγραφε στο πρωτοσέλιδο της:

Εκατομμύρια θα διαδηλώσουν αύριο κατά του πλανητάρχη και της εμμονής του να επιτεθεί στο Ιράκ. Οι διαδηλώσεις υπολογίζονται ότι θα είναι οι μαζικότερες στην παγκόσμια Ιστορία. Συγκεντρώσεις σε Σύνταγμα, Προπύλαια και πορεία αύριο στην Αθήνα στις 12 το μεσημέρι.⁵

Με άλλα λόγια, η *Ελευθεροτυπία* είχε αναλάβει τη διαφήμιση του συλλαλητηρίου. Και όχι μόνο ενημέρωνε για το πότε και πού έπρεπε να παρευρεθούν οι καλοί της αναγνώστες· ήξερε ήδη μια μέρα πριν ότι «οι αυριανές διαδηλώσεις θα είναι οι μαζικότερες στην παγκόσμια Ιστορία» και ότι θα έχουν «εκατομμύρια κόσμο»! Πριν καν γίνουν! Όχι πως κι υπόλοιπες εφημερίδες πήγαιναν πίσω βέβαια.

• Το 2007, το κάλεσμα των μαυροφορεμένων bloggers δεν διακινήθηκε μόνο στα blogs. Η *Ελευθεροτυπία* και πάλι ενημέρωσε το κοινό της για τις αγωνιστικές του υποχρεώσεις. Μάλιστα οι συντάκτες της ήταν βαθιά συγκινημένοι από το «αυθόρμητο» κίνημα:

Τα πιο ήσυχα νεύρα, η πιο σιωπηλή οργή, το πιο ήρεμο μίσος. Το χρώμα της ψυχής των ανθρώπων ήταν ίδιο με το χρώμα των ρούχων τους. Μαύρο, όπως τα δάση στην Πάρνηθα. Μαύρο, όπως οι ζωές των αστέγων, ανέργων, πεινασμένων, φτωχών που κάθονται στις ουρές των τραπεζών, σαν λαθρομετανάστες για μια θέση στο σαπιοκάραβο της ελπίδας [...] Η καλωδιωμένη συνεννόηση έδινε μόνο μια οδηγία: «Να φοράμε μαύρα ρούχα».⁶

Πρωτοσέλιδο σε στυλ αφίσα-κάλεσμα στη διαδήλωση. *Ελευθεροτυπία* 15/02/2003.

Ο Κ. Λαλιώτης με αυτοκόλλητα «Σταματήστε τον Πόλεμο» κρατά το πανό του αντιπολεμικού συλλαλητηρίου, 18/2/2003. Αυτό θα πει πραγματική «οργάνωση από τα κάτω».

Αν παραβλέψει κανείς τον ρατσισμό της καλής αριστερής εφημερίδας, θα προσέξει κάτι ακόμη σημαντικότερο. Την αγάπη της για την ησυχία, την ηρεμία, τη σιωπή: για το να μην μπορεί κανείς να αρθρώσει λέξη πέρα απ' αυτές που πλασάρονται από το κράτος κι από τις εφημερίδες του. Και στο βάθος την ακόμη μεγαλύτερη αγάπη για τα καινούργια media της εποχής, τα blogs: τι ωραία που είναι αυτή η «καλωδιωμένη συνεννόηση»!

Η ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Όλα τα αυθόρμητα κινήματα παρουσιάζονται ως ακομμάτιστα, αλλά στην πραγματικότητα έχουν εξαρχής στην οργάνωσή τους φανερά και αφανή κρατικά στελέχη (τόσο αριστερά όσο και δεξιά). Γι' αυτό και είναι τόσο πολλοί οι πολιτικοί και τα κόμματα που στηρίζουν αυτά τα κινήματα τόσο στα λόγια όσο και με τη φυσική τους παρουσία.

• Το 2003, για παράδειγμα, «δεκάδες κόμματα και αριστερές οργανώσεις, το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ, η ΓΣΕΕ, σχεδόν όλα τα συνδικαλιστικά σωματεία, μέλη της κυβέρνησης, με πρώτο τον γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Κ. Λαλιώτη, βουλευτές και διανοούμενοι ήταν εκεί».⁷ Η κυβέρνηση δηλαδή διαδήλωνε! Στην κεφαλή της διαδήλωσης βρισκόταν ο Κ. Λαλιώτης και πίσω βρισκόταν το χάος. Καθ' όλο τον ενάμιση μήνα των συλλαλητηρίων, το μοτίβο ήταν το ίδιο: «Το «παρών» έδωσαν και μέλη της Βουλής, όπως οι Λ. Κανελλόπουλος και Γ. Δασκαλάκης από το ΠΑΣΟΚ, ο πρόεδρος του ΣΥΝ, Νίκος Κωνσταντόπουλος, Γιάννης Μπανιάς, ο Μήτσος Κωστόπουλος, ο Νίκος Μπίστης και 1.500 καθηγητές πανεπιστημίων».⁸

• Το 2007, πολλά απ' τα στελέχη που μετέπειτα έγιναν υπουργοί του Σύριζα, βρέθηκαν στις «βουβές διαδηλώσεις των bloggers». Ο Γ. Δραγασάκης που οχτώ χρόνια αργότερα διετέλεσε υπουργός Οικονομίας και Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης ήταν κι αυτός εκεί. Το άρθρο που δημοσίευσε τότε στο περιοδικό *Αντί* αναφερόταν στις διαδηλώσεις λέγοντας πως «η εκλογική ενίσχυση του Σύριζα ασφαλώς θα δώσει ώθηση σ' αυτό τον αγώνα και σ' αυτή την προοπτική».⁹

• Το 2011, το κίνημα των Αγανακτισμένων δεν στελεχώθηκε απλά από βουλευτές και κόμματα. Μέσα στις τάξεις του κινήματος σφυρηλατήθηκε η

επόμενη κυβέρνηση της χώρας. Ο Σύριζα κι οι Ανεξάρτητοι Έλληνες γαλουχήθηκαν μέσα στους Αγανακτισμένους και σχημάτισαν τη συμμαχία που κυβέρνησε στη συνέχεια το ελληνικό κράτος. Ο Αλέξης Τσίπρας βρέθηκε στις διαδηλώσεις ήδη από την πρώτη εβδομάδα τους και υιοθέτησε το σλόγκαν των Αγανακτισμένων για «άμεση δημοκρατία» ως προεκλογικό πρόταγμα. Αλλά ακόμη και το μετέπειτα «φιλομνημονιακό» μπλοκ έκανε τα γλυκά μάτια στο «αυθόρμητο» κίνημα. Ο Α. Σαμαράς, αρχηγός τότε της Νέας Δημοκρατίας, έλεγε για τους Αγανακτισμένους τα εξής:

Είναι κάτι παραπάνω από αγανακτισμένοι: είναι απελπισμένοι! Αλλά το κίνημα τους είναι ειρηνικό, ακομμάτιστο, ενωτικό και πανεθνικό. Είναι όλοι ενωμένοι. Δεν είναι κομματικά μπλοκ. Κρατάνε ελληνικές σημαίες. Μόνο ελληνικές σημαίες! Όπως πάντα ο λαός στις δύσκολες στιγμές του, πυκνώνει τις τάξεις του γύρω από τη σημαία του που εκφράζει ενότητα και αγώνα. Σε αυτούς οφείλουμε να δώσουμε ελπίδα και προοπτική.¹⁰

Να λοιπόν άλλος ένας πρωθυπουργός που στήριζε το αυθόρμητο κίνημα!

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ NAZI

Άλλο κοινό χαρακτηριστικό των «αυθόρμητων» κινήματων είναι η παρουσία των ναζί. Είπαμε ήδη πως ο «υπερκομματικός» χαρακτήρας των «αυθόρμητων» κινήματων ενώνει την αριστερά με τη δεξιά. Λειτουργεί δηλαδή εξαιρετικά ως προς την εθνική ενότητα. Φυσικά ενώνει και την ακροδεξιά.

• Το 2003, μέλη της Χρυσής Αυγής και του Πατριωτικού Μετώπου συμμετείχαν φουλ κομπλέ στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια, έχοντας διοργανώσει μάλιστα και ξεχωριστή δική τους διαδήλωση όπου κρατούσαν ιρακινές σημαίες και πορτρέτα του Σαντάμ Χουσεΐν!

• Το 2007, την παρουσία των ναζιστών στις «σιωπηλές συγκεντρώσεις» την διαπιστώσαμε με τα ματάκια μας. Φιλοναζιστικά μπλουζάκια, πλακάτ που έγραφαν «Γιατί κάψατε την πατρίδα μου;» και άλλα τέτοια τραγελαφικά κοσμούσαν τους «βουβούς, μαυροφορεμένους συγκεντρωμένους». Μάλιστα, μέσα στα χιλιάδες μπλογκς που είχαν φτιαχτεί και αναδημοσίευαν το κάλεσμα βρίσκονταν και επί-

Μάσκες ψηλά, μάσκες χαμηλά, μάσκες καθόλου. Το «πονάψ» ενώνει, αλλά η παραπέρα συμφωνία είναι αμφίβολη. Ν. Σμύρνη, 9/3/2021.

Πάνω, χρυσαυγίτες διαδηλώνουν κατά του πολέμου κρατώντας ιρακινές σημαίες και πλακάτ με τον Σαντάμ Χουσεΐν. Στη μέση, χρυσαυγίτικο μπλογκ καλεί στη διαδήλωση του 2007 για τις φωτιές. Κάτω, δική μας επιτόπια έρευνα στη διαδήλωση ανακαλύπτει ναζιστή που ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα του μπλογκ. Για τα πιο πρόσφατα δεν βάζουμε φωτό, είναι πολλές και τις βρίσκετε και μόνες σας.

σημα ή ανεπίσημα μπλογκς της Χρυσής Αυγής, όπως το μπλογκ «Πράσινη Πτέρυγα: Οικολογική Παρέμβαση του Λαϊκού Συνδέσμου».

• Το 2011, οι ναζί δεν είχαν απλά παρουσία, είχαν αποκτήσει και όνομα: η «πάνω πλατεία». Η σύνθεση της «πάνω πλατείας» δεν ήταν ορατή μόνο σε εξασκημένα μάτια, αλλά περιγραφόταν δημόσια και στις εφημερίδες:

Στα «ορεινά» της πλατείας, μπροστά από το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ως άλλοι θεματοφύλακες βωμών και εστιών ξεχωρίζουν ξυρισμένα κεφάλια, μπράτσα με γαλανόλευκα τατουάζ, [...] και, όταν η συγκέντρωση μεγεθύνεται, ελληνικές σημαίες. Είναι το αποκαλούμενο «πατριωτικό» κομμάτι των αγανακτισμένων, [...] εμπνέεται από συνθήματα τύπου «η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες» [...], στιχάκια για ασπίδες, «ή ταν ή επί τας», ρυθμικά «Ελλάς - Ελλάς».¹¹

Γι' αυτό άλλωστε και άρεσε τόσο το κίνημα και στον Α. Σαμαρά.

ΤΟ ΣΛΟΓΚΑΝ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΜΕΡΑΣ

Έχοντας παράξει, γράψει και φωνάζει ένα σκασμό συνθήματα στα σχεδόν είκοσι χρόνια που υπάρχει το antifa, ξέρουμε καλά πόσο δύσκολο είναι να σκεφτείς κάτι που να συνοψίζει σύντομα και περιεκτικά τα μηνύματα που θέλεις να περάσεις. Και επίσης ξέρουμε καλά πόση εργασία θέλει για να μετατραπεί ένα σύνθημα σε κοινό κτήμα, σε κάτι που να το αναγνωρίζουν όλοι με τον ίδιο τρόπο. Η λέξη antifa είναι ίσως η πιο πετυχημένη τέτοια μας στιγμή.

Ξέρουμε λοιπόν ότι όταν συμβαίνει κάτι και την ίδια μέρα υπάρχει ένα πανελλήνιο σλόγκαν, αυτό μόνο τυχαίο δεν είναι· αντίθετα, βρωμάει κρατική δουλειά. Το 2003, το σύνθημα ήταν το «Όχι στον Πόλεμο του Μπους», μαζί με το παλιό και δουλεμένο «Φονιάδες των Λαών Αμερικάνοι». Το 2007, το σύνθημα ήταν «Βουβή Οργή». Το 2011, ήταν «Λαμόγια». Τα τελευταία χρόνια, μετά το αμερικανικό κίνημα Black Lives Matter, αυτά τα σλόγκαν εμφανίζονται πολύ πιο γρήγορα και γίνονται πολύ πιο βάρβαλα – το ίδιο το όνομα του black lives matter και η μεταφορά του στα ελληνικά δεδομένα με το «οι ζωές των τάδε (αναλόγως του συμβάντος) μετράνε» το αποδεικνύει. Το σλόγκαν «I Can't Breathe» της αμερικανικής αριστεράς βρήκε το αντίστοιχό του στο «Πονάψ» της διαδήλωσης του 2021 στη Νέα Σμύρνη, το οποίο έγινε βάρβαλο ήδη από την πρώτη μέρα. Το κίνημα που ξεπήδησε μετά το δυστύχημα των Τεμπών, είχε βρει κι αυτό μέσα σε λίγες ώρες το σύνθημά του: «Πάρε με όταν Φτάσεις». Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των τοιμάτων η επίκληση στο συναίσθημα. Το συναίσθημα ήταν αυτό που καθιστούσε αυτόνομη τη συμφωνία με το κίνημα, το οποίο βέβαια δεν είχε πει τι στ' αλήθεια ζητούσε. Γιατί αν ξεπερνούσες το σλόγκαν της μιας λέξης, από πίσω κρυβόταν το χάος.

ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΩΝΟΥΝ ΜΕ ΟΛΟΥΣ

Σε όλα αυτά τα μεγαλειώδη «αυθόρμητα» κινήματα δύσκολα θα βρεις δυο ανθρώπους που να συμφωνούν μεταξύ τους σε κάτι παραπάνω απ' το σλόγκαν. Αυτό παρουσιάζεται ως «πλουραλισμός», αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι παρά δείγμα της διανοητικής ένδειας του κινήματος. Το πραγματικό μεγαλείο των κρατικά οργανωμένων κινήματων είναι ακριβώς αυτό, ότι δηλαδή καταφέρνουν να συντονίσουν ανθρώπους με τόσο διαφορετικές γνώμες και να τους κατεβάσουν στον δρόμο.

• Το 2003, στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια συμμετείχαν αριστεροί και δεξιοί, αφεντικά και οι εργάτες τους, πρυτάνεις και οι φοιτητές τους, δάσκαλοι και οι μαθητές τους, και πάει λέγοντας. Δηλαδή, άν-

θρωποι εντελώς διαφορετικών απόψεων και συμφερόντων. Όλοι συμφωνούσαν στο «Όχι στον πόλεμο του Μπους». Σε στιδήςποτε περισσότερο θα μπορούσαν να σφαχτούν αναμεταξύ τους. Το τότε αφιέρωμα της *Ελευθεροτυπίας* με τίτλο «Γιατί Διαδηλώνω» είναι ενδεικτικό: χίλιες διαφορετικές γνώμες για τα πάντα.¹² Χουντικοί και πατριωτολάγνοι στις ίδιες σελίδες με ευαίσθητους οπαδούς της ειρήνης. Υπουργοί Εξωτερικών που ήθελαν να εκμεταλλευτούν την έναρξη της νέας φάσης του παγκοσμίου πολέμου και υπουργοί εξωτερικών που την φοβόντουσαν. Ο καλός ο μύλος όλα τα αλέθει.

• Το 2007, στις διαδηλώσεις ενάντια στις φωτιές συνέβη ακριβώς το ίδιο. Άλλοι επέρριπταν ευθύνες στην πυροσβεστική, άλλοι στην κυβέρνηση, άλλοι στο στρατό, άλλοι στους Τούρκους, άλλοι στον στρατηγό άνεμο, άλλοι στις τοπικές κοινωνίες, άλλοι στους ιδιοκτήτες αυθαιρέτων και άλλοι στους εξωγήινους. Κι όμως το όλο πράγμα συνεργάστηκε ομαλά κάτω από το σύνθημα «Βουβή Οργή». Βουβή γιατί άμα αρχίσουμε να μιλάμε, θα σκοτωθούμε μεταξύ μας.

• Το 2011 ήταν ίσως το καλύτερο τέτοιο παράδειγμα. Όλοι ήταν «Αγανακτισμένοι», αλλά όλοι αγανακτούσαν με κάτι διαφορετικό. Άλλος αγανακτούσε με τη Μέρκελ, άλλος με τους Τούρκους, άλλος ήθελε διορισμό, άλλος ήθελε διαγραφή χρεών, άλλος ήθελε ΑΟΖ με την Κύπρο, άλλος ήθελε κρατικοποιήσεις, άλλος ιδιωτικοποιήσεις, άλλος ήθελε ΕΣΠΑ, άλλος ήθελε μπάχαλα κι άλλος κρεμάλες.

• Το 2021, στη Νέα Σμύρνη όλοι συμφωνούσαν στο «Πονάψ». Αλλά οι μισοί φορούσαν μάσκα κι οι άλλοι μισοί όχι. Οι μισοί γούσταραν μέτρα και πιστοποιητικά κι οι άλλοι μισοί καθόλου. Οι μισοί είχαν κάτσει σπιτάκι τους ένα χρόνο κι οι άλλοι μισοί κυνηγιόντουσαν με τους μπάτσους. Οι μισοί ήθελαν «δημοκρατική αστυνομία» κι οι άλλοι μισοί άκουγαν αστυνομία κι έβγαζαν σπυράκια.

• Και φυσικά τώρα με τις διαδηλώσεις για τα Τέμπη έγινε ακριβώς το ίδιο. Άλλος ήθελε ιδιωτικοποίηση, άλλος κρατικοποίηση, άλλος τηλεδιοίκηση κι άλλος διορισμούς, άλλος τρένο κι άλλος ΚΤΕΛ.

Σύνταγμα, Αύγουστος 2007. Η οργή είναι βουβή, γιατί αν αρχίσουμε να συζητάμε, κλαύ' τα.

Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ

Άλλο κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των κινήματων είναι η διάρκειά τους, η οποία κρατά περίπου έναν-ενάμιση μήνα. Μετά το όλο ζήτημα ξεχνιέται σαν να μην έγινε ποτέ. Και μάλιστα, δεν ξεχνιέται απλά. Ακόμη κι αν το «φλέγον ζήτημα» συνεχίσει να υφίσταται ή αν ξανασυνμβεί στο μέλλον, το κίνημα δεν επαναλαμβάνεται, συνήθως ούτε καν με μικρότερες διαστάσεις.

Οι μαθητές της Νέας Μάκρης διαδηλώνουν στη λεωφόρο Μαραθώνος για τα Τέμπη, 03/23. Παρόμοια διαδήλωση δεν έγινε για τις φωτιές στο Μάτι, παρ' όλο που οι μαθητές της Νέας Μάκρης τότε είχαν υποστεί πολύ μεγαλύτερες συνέπειες. Θα έλεγε κανείς ότι αν υπήρχε σ' αλήθεια αυτό που λέγεται «αυθόρμητη διαδήλωση», τότε θα έπρεπε να έχει εμφανιστεί.

• Το 2003, οι «μεγαλύτερες διαδηλώσεις της Ιστορίας» που ήταν και «παγκόσμιες» ξεκίνησαν ταυτόχρονα και μετά από ενάμιση μήνα έσβησαν ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες. Φυσικά ο πόλεμος συνεχίστηκε. Και ενώ ο πλανήτης έμπαινε όλο και περισσότερο σε ρυθμούς πολέμου, αντιπολεμικά συλλαλητήρια τέτοιας κλίμακας δεν ξανάγιναν ποτέ. Όταν μάλιστα η Ελλάδα άρχισε να εμπλέκεται όλο και περισσότερο στον παγκόσμιο πόλεμο, τα αντιπολεμικά «αντανακλαστικά» της ελληνικής κοινωνίας εξαφανίστηκαν κατευθείαν.

• Το 2007, το κίνημα για τις φωτιές διήρκεσε μέχρι τις εκλογές, δηλαδή έναν μήνα. Έγινε όσο μπορούσε αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα κόμματα της αντιπολίτευσης και μετά έσβησε κι αυτό. Σε αντίστοιχες περιπτώσεις άλλων καταστροφών όπου δεν υπήρχε βέβαια στη μέση κάποια διαπραγμάτευση δεν επαναλήφθηκε ποτέ το ίδιο (για παράδειγμα στο δυστύχημα του Σάμινα ή στις φωτιές στο Μάτι).

• Το 2011, η «αγανάκτηση» κράτησε μέχρι το σχηματισμό της κυβέρνησης Σύριζα-ΑΝΕΛ και έπειτα εξαφανίστηκε.

• Το 2021, ο Σύριζα κατάφερε να διοχετεύσει όλα τα νεύρα ενός χρόνου για τους μπάτσικους ελέγχους σε μία και μόνο διαδήλωση.

• Και φυσικά την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, το κίνημα για τα Τέμπη έχει ήδη εξαφανιστεί όπως εξαφανίστηκε και το κίνημα των καλλιτεχνών πριν απ' αυτό.

ΣΟΥΜΑ: Η ΤΗΛΕΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ

Θα πρέπει να έχει γίνει σαφές ότι όλο αυτό το «αυθόρμητο» είναι στην πραγματικότητα κρατικά οργανωμένο. Και αν η κρατική του οργάνωση ήταν σχετικά εμφανής παλιότερα, όσο πλησιάζουμε στο σήμερα είναι όλο και πιο συγκαλυμμένη. Πόσες και πόσες φορές δεν έχουμε ακούσει για τέτοια κινήματα την ατάκα «οργανώθηκαν μέσω ίντερνετ»; Φυσικά το να οργανωθεί κανείς μέσω ίντερνετ είναι ανέφικτο, ενώ αντιθέτως το να σε οργανώσει το κράτος είναι πολύ πιο εύκολο.

Για παράδειγμα, το 2003 το ίντερνετ είχε ήδη αρχίσει να χρησιμοποιείται. Όπως μας ενημέρωνε η *Ελευθεροτυπία*, «ένα καινούργιο κίνημα δεν μπορεί

παρά να έχει νέους κώδικες επικοινωνίας. Το μήνυμα των μαθητών διαχέεται μέσω Ίντερνετ και κινητών». Οι *Μαθητές Έξω απ' την Τάξη*, το μαθητικό σχήμα στο οποίο αναφερόταν δήλωναν πως «στο διαδίκτυο η επικοινωνία απογειώνεται [...] χωρίς να καπελώνεται από τα παραδοσιακά σχήματα της αριστεράς». Λίγες γραμμές παρακάτω βέβαια αναφέρεται ότι οι *Μαθητές Έξω απ' την Τάξη* φιλοξενούνταν στα γραφεία της Νεολαίας Συνασπισμού, οπότε κανένα κινητό και κανένα ίντερνετ δεν βρίσκεται από πίσω.¹³

Και στα μεταγενέστερα κινήματα, που παρουσιάζονται εντελώς ως κινήματα των blogs και του facebook, ισχύει το ίδιο. Πίσω απ' την τεχνολογία βρίσκονται οι υπαρκτές κρατικές δομές. Βρίσκονται συγκεκριμένα μήντια. Συγκεκριμένοι άνθρωποι. Κάμποση εργασία. Για παράδειγμα, ένας τρόπος να πάρει καμιά μια δόση του πώς εμπλέκονται υπουργοί, μήντια, μπάτσοι και επίδοξοι βοσκοί στη διοργάνωση τέτοιων κινήματων είναι να διαβάσει κανείς υπό αυτή την οπτική γωνία το βιβλίο του Ν. Γιαννόπουλου, *Ω λε φιλαλάκο*.¹⁴

Κι αυτή τη δουλειά, αυτή την πραγματική τηλεδιοίκηση των κινήματων, την κάνουν οι κρατικές δομές πολύ πριν το 2003. Για την ακρίβεια την κάνουν από τότε που φτιάχτηκε το έθνος-κράτος! Από τότε που ανακαλύφθηκε η πρέσα του Γουτεμβέργιου και η καμπάνα του χωριού, το κράτος βρήκε τρόπους να κινητοποιεί τον πληθυσμό του για εθνικά ωφέλιμους σκοπούς κατασκευάζοντας και ένα «εθνικό ταυτόχρονο». Γι' αυτό το κράτος κατεβάζει στον δρόμο χιλιάδες ή και εκατομμύρια κόσμο για έναν κοινό «εθνικό ωφέλιμο» λόγο. Για να δημιουργήσει μια «εθνική αφήγηση» για το τι συνέβη. Γι' αυτό ακόμη και σήμερα, στην «εποχή του ίντερνετ», το κράτος δεν αρκείται στην διάδοση της γνώμης του «μέσω ίντερνετ», αλλά του είναι απαραίτητη και η φυσική παρουσία στον δρόμο. Γιατί αυτή είναι που δημιουργεί την εθνική ενότητα. Και αυτή η ανάγκη ανακαλύφθηκε πολύ πριν το ίντερνετ.

Το 1940 ας πούμε, πολύ πριν την εμφάνιση του ίντερνετ, ο Ι. Μεταξάς δήλωσε «αιφνιδίως» μια νύχτα πως «λοιπόν, έχουμε πόλεμο»- το επόμενο πρωί ένα τμήμα του πληθυσμού διαδήλωνε «αυθόρμητα» με συνθήματα «Δωδεκάνησα, Βόρειος Ήπειρος».¹⁵

Ο Συνασπισμός έκανε έντονη την εμφάνισή του στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια του 2003. Ένα χρόνο αργότερα, στις εκλογές του 2004, τύπωσε την παραπάνω ειλικρινέστατη αφίσα.

Από τότε, έχει κυλήσει πολύ νερό στο αυλάκι. Τα «εθνικώς ωφέλιμα» και «αυθόρμητα» κινήματα έχουν γίνει πολύ περισσότερα και έχουν πυκνώσει ανά τα χρόνια. Τα εθνικώς ωφέλιμα κινήματα φυσικά δεν έχουν μόνο «αριστερό» πρόσημο». Από τη δεκαετία του '90 και μετά, από τότε που θυμόμαστε δηλαδή τους εαυτούς μας, τα έχουμε ζήσει αυτά τα αυθόρμητα κινήματα να περνάνε από «ριζοσπαστικές καταλήψεις» το 1991 σε φασιστικά «μακεδονικά συλλαλητήρια» το 1992 και τούμπαλιν. Και όλα αυτά τα κινήματα έκαναν ακριβώς αυτό: δημιουργούσαν ένα εθνικό ταυτόχρονο. Ας το επαναλάβουμε, λοιπόν: ακόμη και σήμερα, στην «εποχή του ίντερνετ» το κράτος δεν αρκείται στην διάδοση της γνώμης του «μέσω ίντερνετ», αλλά του είναι απαραίτητη και η φυσική παρουσία στο δρόμο. Γιατί αυτή είναι που δημιουργεί την εθνική ενότητα.

Κατά τ' άλλα, η τηλεδιοίκηση των κινήματων καλά κρατεί. Αν υπάρχει κάτι θετικό στην όλη υπόθεση, είναι ότι όσο μαθαίνει το κράτος, μαθαίνουμε κι εμείς. Ας αποφύγουμε λοιπόν το επόμενο «αυθόρμητο» κίνημα και ας κοιτάξουμε να οργανώσουμε τις δικές μας δυνάμεις με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μας οργανώνει στο τέλος ο Σύριζα.

1. Για παράδειγμα, ένα απ' τα λιγότερο εμβληματικά ήταν το «αντιεμβολιαστικό κίνημα». Για το πόσο «αυθόρμητο» ήταν και τι οφέλη είχε για το κράτος, έχουμε ήδη τοποθετηθεί: [autonomeantifa.gr > Speaking > Αντιεμβολιαστικό κίνημα! \(και τι είναι «κίνημα» είπαμε!\)](#), 22/06/2021.
2. Για real-time γνώμες περί αυτών των κινήματων βλ. και «13+1 στιγμές του ελληνικού αντιαμερικανισμού», *Φλίπερ #2*, Μάρς 2003- «Ο Εθνικός κορμός έφαγε μήντια και έχεσε bloggers», Αυτό #19, 05/2008- «Αγανάκτηση Τίγκα (Γιατί δεν πάμε στο Σύνταγμα ούτε δεμένοι», *Antifa #25*, 7/2011- «Κι αφού μάς κλείσαν ένα χρόνο μέσα... τώρα θέλουν να μας βγάλουν βόλτα!», *Autonome Antifa*, 03/2021.
3. Π. Μανδραβέλης, «Η άνοδος και η εξαφάνιση των Αγανακτισμένων», *Καθημερινή*, 25/11/2012.
4. Προφορική συνέντευξη με οργανωμένους οπαδούς του Πανιώνιου.
5. «Αύριο το "όχι" του πλανήτη στον πλανητάρχη», *Ελευθεροτυπία*, 14/2/2003.
6. *Ελευθεροτυπία*, 30/08/2007. Ο τίτλος του άρθρου μάς διαφεύγει, αλλά πιστέψτε μας.
7. «ΗΠΑγε πίσω μου Σατανά», *Ελευθεροτυπία*, 16/02/2003.
8. «Παλλαϊκή συμμετοχή στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια», *in.gr*, 21/03/2003.
9. Γ. Δραγασάκης, «Άμεση προτεραιότητα η οικολογική θωράκιση της χώρας», *Αντί* #902, 7/9/2007.
10. «Σαμαράς: Να αφουγκραστούμε τους Αγανακτισμένους», *Antinews.gr*, 30/05/2011. Περιλαμβάνεται στο «Το Πρώτο και τα υπόλοιπα ψέματα για την επάνω πλατεία και τους Αγανακτισμένους», *thepressproject.gr*, 10/10/2020.
11. Δ. Χαραλάμπους, «Πλατεία... Ανω και Κάτω Σύνταγματος», *Το Βήμα*, 05/06/2011.
12. «Γιατί συμμετέχω στις διαδηλώσεις», *Ελευθεροτυπία*, 15/2/2003.
13. «Νέα τάξη στα σχολεία», *Ελευθεροτυπία*, 30/03/2003.
14. Ν. Γιαννόπουλος, *Ω λε φιλαλάκο!*, Κουκίδα, 2019. Οι σχετικές αναφορές κρύβονται παντού, αλλά ενδεικτικά μπορεί να δει κανείς το κεφάλαιο «Ο Άθλος του 4ου ΕΚΦ στην Αθήνα και οι άθλοι ημών των αθλίων».
15. Βλ. *Σπουδές στο Γαλανόμαυρο*, Τόμος Α: *Ο Ελληνικός Φασισμός στον Μεσοπόλεμο*, *antifa scripta*, 2013 και ειδικά το Κεφ. 10 «Η πορεία προς τον πόλεμο, μέρος Β».